

ГЕНЕЗА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ: ШЛЯХ ДО ЕНЕРГЕТИЧНОГО СОЮЗУ

THE GENESIS OF EUROPEAN ENERGY POLICY: THE ROAD TO AN ENERGY UNION

Ленгер Я.І., д.ю.н., професор,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Демчук А.М., к.ю.н., доцент,
декан юридичного факультету

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Стаття присвячена дослідженню генези енергетичного законодавства Європейського Союзу крізь призму ключових політичних та законодавчих рішень.

Встановлено, що до 1988 року європейська енергетична політика ґрунтувалася насамперед на керівних принципах і компромісах між державами-членами, а основні питання, які потребували вирішення, стосувалися енергозабезпечення та енергетичної залежності.

Зазначено, що ключовим моментом у розвитку стало енергетичної політики на рівні Співтовариства стала Енергетична хартія, створена в Гаазі у 1991 році, метою якою насамперед було інтеграція та розвиток енергетичних відносин між колишніми соціалістичними країнами та сприяння розвитку ринкової економіки в енергетичному секторі.

Виявлено, що кризовим моментом в енергетичній політиці після 2010 року стало питання енергетичної інфраструктури, у зв'язку з економічною рецесією та очевидним характером енергетичної залежності Європейського Союзу.

З'ясовано, що цілі щодо енергетичного врядування в межах Рамкової програми клімату та енергетики до 2030 року передбачають, що система управління базуватиметься на національних планах з відновлюваної енергетики та енергоефективності, здійснюватиме моніторинг ключових показників для вимірювання прогресу у сфері енергетики з метою розширення можливостей та можливостей споживачів та забезпечення прозорості інвестицій.

Акцентовано увагу на тому, що в сучасному світі для Європейського Союзу альтернативна енергетика, зокрема відновлювані джерела енергії, є важливою складовою реалізації стратегії кліматичної нейтральності до 2050 року. Встановлено, що сьогодні, ЄС активно працює над розвитком та вдосконаленням правової бази для сприяння використанню відновлюваних джерел енергії, що включає як національні, так і європейські нормативно-правові акти. Акцентовано увагу на тому факті, що роль правового регулювання полягає не лише в стимулюванні переходу на відновлювальні джерела енергії, але й у створенні єдиного енергетичного ринку, що забезпечить інтеграцію енергетичних систем країн-членів. Обґрунтовано важливість детального опрацювання розвитку системи правового регулювання питання енергетики за законодавством ЄС з метою подальшої імплементації до вітчизняного законодавства.

Ключові слова: енергетична політика, ЄС, Енергетичний Союз, відновлювані джерела енергії, альтернативна енергетика, енергетичне законодавство, альтернативні джерела енергії, зміни клімату.

The article is devoted to the study of the genesis of the European Union's energy legislation through the prism of key political and legislative decisions. The aim is to analyse the key moments of the development of European energy policy through the prism of the Energy Union.

It is established that until 1988, European energy policy was based primarily on guidelines and compromises between member states, and the main issues that needed to be addressed were energy supply and energy dependence.

It is noted that the key moment in the development of sustainable energy policy at the Community level was the Energy Charter, established in The Hague in 1991, which was primarily aimed at integrating and developing energy relations between the former socialist countries and promoting the development of a market economy in the energy sector.

It is revealed that the issue of energy infrastructure has become a crisis point in energy policy after 2010, due to the economic recession and the obvious nature of the European Union's energy dependence.

It is found that the energy governance goals of the 2030 Climate and Energy Framework stipulate that the governance system will be based on national renewable energy and energy efficiency plans, monitor key indicators to measure progress in the energy sector in order to empower consumers and ensure investment transparency.

The author emphasises that in today's world, alternative energy, in particular renewable energy sources, is an important component of the European Union's climate neutrality strategy by 2050. It is established that today, the EU is actively working on the development and improvement of the legal framework for promoting the use of renewable energy sources, which includes both national and European regulations. The author emphasises that the role of legal regulation is not only to stimulate the transition to renewable energy sources, but also to create a single energy market that will ensure the integration of energy systems of the Member States. The author substantiates the importance of a detailed study of the development of the system of legal regulation of energy issues under the EU legislation with a view to further implementation into national legislation.

Key words: energy policy, EU, Energy Union, renewable energy sources, alternative energy, energy legislation, alternative energy sources, climate change.

Постановка проблеми. Правове регулювання енергетичної безпеки, альтернативної енергетики і процес становлення та розвитку безпосередньо законодавства є складним процесом, оскільки охоплює не лише питання екології та енергетики, але й економіки, інвестицій, а також міждержавної співпраці. Варто пам'ятати, при цьому, про складні правотворчі процеси які передують самому прийняттю правових актів чи підписання договорів в енергетичній сфері.

До початку повномасштабного вторгнення в наші державі уже була закріплена стратегія з розвитку альтер-

нативної енергетики, відповідно до якої, до 2030 року частка «зеленої» енергетики в енергобалансі мала складати близько 25–30%.

Разом з тим, не зважаючи на існування в Європейському Союзі чітко визначеної стратегії переходу до «зеленої» енергетики, на сучасному етапі основні проблеми полягають в необхідності адаптації та реалізації на національному рівні кожної країни-члена ЄС. Крім цього, до основних проблем, що потребують вирішення в контексті правового регулювання альтернативної енергетики в ЄС,

можна віднести: нерівномірний рівень розвитку ВДЕ в різних країнах ЄС, що призводить до складнощів інтеграції цих енергетичних систем на єдиному ринку; високі капітальні витрати на створення інфраструктури для ВДЕ та науково-технічних розробок, які потребують значної державної підтримки та ефективного фінансування; правова невизначеність щодо стандартів і процедур отримання дозволів для проектів відновлювальної енергетики; екологічні виклики, пов'язані із впливом нових технологій на навколишнє середовище.

Питання дослідження генези правового регулювання енергетичного законодавства Європейського Союзу є актуальними та своєчасними в контексті асоційованого членства України в ЄС та необхідності, у зв'язку із цим, гармонізації та приведення національного енергетичного законодавства до вимог Європейського Союзу. Водночас, пріоритетність завдань у сфері розвитку альтернативної енергетики для України надзвичайно зростає в умовах війни та воєнного стану, в умовах таких загрозливих викликів як захоплення АЕС, нищення критичної інфраструктури, зниження рівня оплат в енергосистемі та інших.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. На сучасному етапі велика кількість вчених займається дослідженням законодавчого регулювання відновлюваної енергетики.

Публікації Григорєвської І.І.[1] присвячені правовому регулюванню відновлювальної енергетики крізь призму європейського та українського підходу, основам енергетичного права ЄС, питанням, пов'язаним із відновлювальними джерелами енергії, їх правовому регулюванню та інтеграції в енергетичні системи держав-членів ЄС; Дроніна І.І.[2] вивчала нормативно-правове забезпечення розвитку відновлюваної енергетики в Україні, механізми стимулювання їх розвитку та законодавчі акти, які сприяють впровадженню зеленої енергетики; Кузьміна М.М.[3] аналізує правові аспекти забезпечення енергетичної безпеки в Україні та ЄС, зокрема питання щодо впровадження альтернативних джерел енергії; Мельник В.М.[4] досліджує правові інструменти розвитку відновлюваних джерел енергії в Європейському Союзі, їхньому зв'язку з національними енергетичними стратегіями країн-членів ЄС; Тімашов В.О.[5] – правове регулювання відновлювальної енергетики в умовах воєнного стану, зокрема, фінансові механізми підтримки відновлювальної енергетики, використання зелених облігацій у фінансуванні проектів ВДЕ, як в Україні, так і в ЄС; Білоцький С.Д. [6] питання правового регулювання використання відновлюваних джерел енергії в рамках Європейського Союзу розглядає крізь призму екологічних аспектів, зокрема, питання змін клімату та розвитку відновлювальної енергетики як частини екологічної політики; Присяжнюк Ю. [7] присвячує дослідження правовим і економічним аспектам інтеграції відновлювальних джерел енергії в європейську енергетичну систему, зокрема вимогам до нормативно-правової бази; Пипяк М. І. [8] у своїй праці «Напрями вдосконалення правового регулювання стимулів розвитку відновлювальної енергетики в Україні», зосереджений на аналізі енергетичних реформ в Україні, які спрямовані на забезпечення сталого розвитку через інтеграцію альтернативних джерел енергії; Павлига А. В. [9] Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії в Україні вивчає вплив енергетичних політик на національне законодавство України, зокрема в контексті розвитку відновлювальної енергетики; Горошинський, Б.[10] у своїх наукових розвідках досліджує питання взаємодії міжнародного та національного законодавства в енергетичній сфері, зокрема в контексті розвитку відновлювальних джерел енергії в ЄС та Україні.

Заверюха М. М. [11] виділяючи характерні ознаки сучасного законодавчого забезпечення функціонування альтернативної енергетики в Україні акцентує увагу

яскраво вираженій тенденції до пришвидшення та поглиблення нормотворчості, що у свою чергу впливає як на стан загального енергетичного законодавства, так і окремих його складових.

Платонова Є. О. [12, с. 873-876] досліджуючи тенденції правового регулювання альтернативної енергетики в умовах війни вбачає основою післявоєнної відбудови України та гарантування енергетичної незалежності держави саме сектор альтернативної енергетики.

Доречно буде згадати і першопрохідницю О. Б. Кишко-Єрлі яка захистила дисертацію на тему «Правове регулювання використання відновлюваних джерел енергії» (2008), наукові висновки якої сформуливали міцну теоретико-методологічну основу для подальших досліджень у цій сфері [13, с.251-254].

Водночас, враховуючи той факт, що формування системи дієвого енергетичного законодавства з однієї сторони є тривалим в часі та багатоетапним процесом, а з іншої – взаємозалежним від рівня розвитку суспільних відносин, політики та економіки держави, існує необхідність дослідження становлення та розвитку енергетичного та законодавства ЄС є актуальними.

Метою статті є аналіз ключових моментів розвитку європейської енергетичної політики крізь призму Енергетичного Союзу.

Виклад основного матеріалу. 25 лютого 2015 року Європейська комісія (Єврокомісія) опублікувала своє Повідомлення про Енергетичний Союз під назвою «Рамкова стратегія для стійкого енергетичного союзу з перспективної політикою зміни клімату». У перших реченнях Повідомлення було викладено необхідність структурної трансформації енергетичної системи Європи для забезпечення безпечної, стійкої, конкурентоспроможної та доступної енергії. Комісар ЄС з питань клімату та енергетики Мігель Аріас Каньяте заявив, що ця рамкова стратегія вирішить серйозні проблеми [14].

Яким був шлях до пропозиції рамкової стратегії? Які проблеми Комісія планує вирішувати і як?

Хоча Європейські співтовариства були пов'язані енергетикою з самого початку, два з трьох установчих договорів стосуються енергетичного сектора та й сама енергетична політика довгий час не була інтегрована в політику Співтовариства.

До 1970-х років значення споживання вугілля знизилось, роль основного енергоносія взяла на себе нафта, а пізніше з'явився природний газ. У той же час енергозабезпечення держав-членів Європейських співтовариств потрапило в залежність від імпорту, за відсутності значних внутрішніх запасів нафти, а нафтова криза 1973 року сильно вдарила по державах-членах. Європейські співтовариства визнали важливість вирішення питань енергетичної політики на більш високому рівні.

У 1974 році Єврокомісія розробила першу спільну енергетичну стратегію. Це був перший документ, який містив загальні цілі енергетичної політики Співтовариства. [15] Цей документ Комісії пізніше став основою для рішення Ради щодо «Нової стратегії енергетичної політики Співтовариства» [16], в якій, однак, йшлося лише про необхідність зменшення залежності від імпорту нафти та необхідність раціоналізації використання енергії. У документі основна увага приділялася стабілізації видобутку вугілля, підвищенню ролі ядерної енергетики та науково-дослідним роботам. У рішенні Ради також було порушено потребу в узгодженій зовнішньо-енергетичній політиці.

Друга нафтова криза 1979 року ще більше посилила потребу в енергетичній політиці Співтовариства. Після кризи розвідка нафтових родовищ у Північному морі зменшила залежність Європейських співтовариств від імпорту нафти, водночас зменшивши роль ядерної енергетики, яка раніше процвітала і стала очевидними політичні та еконо-

мічні бар'єри для інвестицій. Після огляду енергетичної стратегії 1974 року Єврокомісія опублікувала повідомлення під назвою «Енергетична програма для Європейських співтовариств» [17] та повідомлення під назвою «На шляху до енергетичної стратегії Співтовариства» [18], в яких були висунуті пропозиції в п'яти сферах. Цими п'ятьма сферами були інвестиції, ціни на енергоносії та податки, дестабілізація ринків, спільна політика наукових досліджень та розробок та зовнішні енергетичні відносини.

На основі Білої книги Єврокомісії, опублікованої в 1985 році, міністри енергетики домовилися про загальні цілі енергетичної політики в 1986 році [19]. Задекларовані цілі десятирічної енергетичної політики включали, серед іншого, безпеку енергопостачання, економічну ефективність та більшу інтеграцію енергетичного сектору. Ціни на нафту знижувалися, а запаси енергоносіїв були достатніми. Заохочення інвестицій в атомну енергетику знову відсунуто на другий план. З точки зору цієї тези, найбільш значущою з цілей було створення єдиного внутрішнього енергетичного ринку. Робочий документ Комісії 1988 року [20] визначив бар'єри на енергетичних ринках і чітко визначив необхідність їх усунення до 1992 року.

Отже, можна простежити, що до 1988 року європейська енергетична політика ґрунтувалася насамперед на керівних принципах і компромісах між державами-членами. Основні питання, які потребували вирішення, стосувалися енергозабезпечення та енергетичної залежності [21]. Ідея лібералізації енергетичного сектору, руйнування монопольної структури ринку та звільнення компаній від державної власності з'явилася лише у 1980-тих роках. Програма внутрішнього єдиного ринку, Єдиний європейський акт 1987 року, надав додатковий поштовх цим цілям. Створена можливість поширити застосування правил внутрішнього ринку та конкуренції на національні енергетичні сектори у сферах державної допомоги, монополій або ціноутворення. Таким чином, Європейська спільнота частково виступала за встановлення спільних ринкових правил, тоді як з іншого боку – енергетична безпека та зовнішні відносини – залишалися проблемою політики держав-членів. Передача цих останніх питань на рівень Співтовариства зустріла опір з боку держав-членів.

Наступним етапом у розвитку енергетичної політики на рівні Співтовариства стала Енергетична хартія, створена в Гаазі у 1991 році [22]. Метою Енергетичної хартії була інтеграція та розвиток енергетичних відносин між колишніми соціалістичними країнами та сприяння розвитку ринкової економіки в енергетичному секторі. Цілі відображали як змінену геополітичну ситуацію з розпадом Радянського Союзу, так і необхідність міжнародного співробітництва. Енергетична хартія все ще залишається живою угодою, яку у 2014 році підписали 53 країни, серед основних завдань якої – підвищення енергоефективності [23].

У Білій книзі, опублікованій у 1995 році, Єврокомісія визначила потрібну мету енергетичної політики Співтовариства [24]. Цими трьома цілями, які можна вважати рівними, були конкурентоспроможність, безпека поставок і стійкість. На сьогоднішній день ці цілі складають основу всіх енергетичних дій, включаючи ті, що відображені в Повідомленні Комісії про Енергетичний Союз. Конкурентоспроможність вимагала поступової інтеграції енергетичних ринків та лібералізації законодавчих процесів. Паралельно з вимогою підвищення конкурентоспроможності було закладено обов'язок підтримувати державні енергетичні послуги на належному рівні [25]. Безпека постачання зосереджена насамперед на вирішенні енергетичної залежності Європейських співтовариств та диверсифікації джерел постачання. Вимога сталого розвитку в широкому сенсі включає захист навколишнього середовища – раціональне використання енергії, ліміти викидів (включаючи CO₂) та використання відновлюваних джерел енергії.

Між 1996 і 1998 роками було представлено перший енергетичний пакет на енергетичних ринках, який запровадив гнучку нормативно-правову базу для врахування національних відмінностей. Одним із її ключових елементів було забезпечення поступового відкриття ринків електроенергії та газу.

Досвід першого енергетичного пакету привів до другого енергетичного пакету у 2003 році. Однак, ще до прийняття другого енергетичного пакету, одним з ключових результатів Барселонського саміту в 2002 році стало подальше зобов'язання щодо лібералізації секторів електроенергетики та газу, що знайшло відображення в другому енергетичному пакеті в 2003 році. Крім енергетичних пакетів, завершення будівництва транс'європейських енергетичних мереж, законодавчі акти ЄС щодо прозорості цін на електроенергію та газ, а також директиви про транзит вказали на завершення будівництва єдиного ринку. Директива про прозорість мала на меті полегшити вибір трейдерів для промислових споживачів та запобігти їх дискримінації. Відповідно до положень Директиви, торговці, які постачали товари споживачам промислового масштабу, були зобов'язані двічі на рік надавати інформацію до Статистичного управління Співтовариства. Транзитні директиви мали на меті полегшити транспортування між лініями високої напруги та високого тиску шляхом забезпечення недискримінаційного та узгодженого доступу на справедливих умовах. Крім того, не зупинився подальший розвиток рамок міжнародного співробітництва у сфері енергетичної політики ЄС. У листопаді 2005 року Європейський Союз та вісім держав Південно-Східної Європи підписали Договір про заснування Енергетичного Співтовариства. Метою договору є встановлення правової бази для створення інтегрованого ринку електроенергії та газу між договірними сторонами. З цією метою вони ставлять перед собою такі цілі: створити стабільну правову та сприятливу для ринку базу для інвестицій, що дозволить забезпечити надійне та безперебійне енергопостачання; створення єдиного регуляторного простору для торгівлі електричною та газовою енергією; підвищення безпеки постачання та розвитку відповідних відносин із сусідніми країнами; поліпшення екологічної ситуації та розвиток відновлюваних джерел енергії; та посилення конкуренції на ринку мережевої енергетики. Цим договором Європейський Союз поширив дію енергетичного *acquis communautaire* на Балканський регіон.

На своєму засіданні в Хемптон-Корт восени 2005 року Європейська Рада запропонувала Комісії розглянути поточні енергетичні питання та розробити концепцію енергетичної політики, яка могла б стати основою для ефективної та результативної енергетичної політики ЄС. У березні 2006 року Єврокомісії було запропоновано підготувати Зелену книгу, яка підтвердила, що енергетична політика повинна бути зосереджена на трьох основних стратегічних питаннях [26]. Ці питання були ідентичні попереднім трьом цілям: сталість, конкурентоспроможність і безпека поставок. Мета конкурентоспроможності закликає споживачів та суспільство отримати вигоду від відкриття енергетичних ринків, інвестувати на належному рівні, підтримувати технічні інновації, підвищувати енергоефективність та пом'якшувати вплив зростання світових цін на енергоносії. Для цього у Зеленій книзі визначено шість основних напрямків дій, одним з яких стало завершення роботи внутрішніх ринків електроенергії та газу, тобто ефективна лібералізація. Слід також згадати інші сфери дій, а саме: безпека постачання та солідарність між державами-членами; більш стійкий, ефективний та диверсифікований енергетичний баланс; проблеми, пов'язані з глобальним потеплінням; Це була розробка стратегічного плану енергетичних технологій та спільної зовнішньої політики в енергетиці. Секторальне розслідування Єврокомісії щодо стану конкуренції на ринках газу та електроенергії, розпо-

чате у червні 2005 року, було завершено у січні 2007 року. Остаточний звіт було опубліковано разом із комплексним пакетом заходів, у яких окреслено нові орієнтири енергетичної політики. [27] У повідомленні Єврокомісії від січня 2007 року під назвою «Енергетична політика для Європи» наголошується на важливості створення внутрішніх енергетичних ринків. Водночас Єврокомісія провела оцінку впливу на оцінку планів дій щодо завершення внутрішніх ринків газу та електроенергії [28]. У березні 2007 року Європейська Рада прийняла новий план дій у сфері енергетики на період 2007-2009 років, який вже можна розглядати як початок справжньої нової енергетичної політики Співтовариства.

У листопаді 2007 року Єврокомісія представила повідомлення, в якому підсумувала свою позицію щодо викликів енергетичної політики. Окрім тріади стійкості, енергозабезпечення та конкурентоспроможності, інші цілі включають боротьбу зі зміною клімату, зменшення залежності від імпорту енергії для вуглеводнів, а також створення робочих місць та економічне зростання. На цьому фоні План дій визначив дев'ять ключових напрямків, серед яких завершення внутрішнього енергетичного ринку та створення єдиної європейської газової та електроенергетичної мережі.

В енергетичній політиці після 2010 року питання енергетичної інфраструктури набувало все більшого значення у зв'язку з економічною рецесією, яка також вплинула на інвестиції в інфраструктуру, а також на все більш тривожну ситуацію та все більш очевидний характер енергетичної залежності Європейського Союзу. Стратегія «Європа 2020» [29], прийнята в червні 2010 року відповідно до Лісабонської стратегії, мала на меті підвищити конкурентоспроможність держав-членів і, таким чином, подолати рецесію, спричинену глобальною економічною кризою. Тому стратегія була зосереджена на досягненні сталого зростання шляхом сприяння більш ресурсоефективної, сталої та конкурентоспроможної економіки. Особлива увага в стратегії була приділена енергетичній інфраструктурі та її необхідності модернізації в умовах більш конкурентної економіки.

Повідомлення Єврокомісії «Пріоритети енергетичної інфраструктури на 2020 рік та на наступний період – план інтегрованої європейської енергетичної мережі» [30] також підтверджує необхідність розвитку енергетичних мереж. Адаже належний рівень та якість енергетичної інфраструктури є запорукою доопрацювання внутрішнього енерго-ринку. Окрім відкриття ринків, фізичний взаємозв'язок також є важливою частиною процесу. Енергетика та інновації є ключовими для покращення майбутнього зростання, провітання та конкурентоспроможності, а також сприяють створенню робочих місць. Однак, крім розвитку інфраструктури, імплементація законодавства Співтовариства в правовій порядку держав-членів має важливе значення для завершення внутрішнього ринку [31]. Іншими пунктами подальшого розвитку енергетичної політики стали енергоефективність, підтримка розвитку технологій з низьким рівнем викидів CO₂, відновлення партнерства з росією, важливість побудови Південного газового коридору. Європейська Рада також запропонувала державам-членам повідомляти Комісію про всі нові та існуючі двосторонні енергетичні угоди з країнами за межами Європейського Союзу станом на 1 січня 2012 року.

У грудні 2011 року Європейська Рада визначила подальші керівні принципи для подальшого розвитку енергетичної політики. Йдеться про внутрішні енергетичні ринки, енергоефективність, розвиток інфраструктури, зовнішні енергетичні відносини та ядерну безпеку. У повідомленні Єврокомісії, опублікованому в грудні 2011 року, викладено довгостроковий план дій у сфері енергетики. Це була «Дорожня карта енергетики до 2050», яка, по суті, ґрунтувалася на висновках Ради ЄС 2011 року [32]. У листопаді 2012 року Єврокомісія опублікувала своє Повідомлення «Забезпечення роботи внутрішнього енергетичного ринку». У Плані дій, викладеному в Повідомленні, Комісія визначила фактори, які продовжують перешкоджати завершенню роботи внутрішнього ринку, і заявила, що необхідна подальша робота для досягнення цільових термінів, встановлених у лютому 2011 року.

Знаковим моментом у низці заходів ЄС у сфері енергетичної політики став травень 2013 року, що відбувся на засіданні Європейської Ради [33]. Обговорювалися питання оподаткування та енергетики. Основна увага була приділена конкурентоспроможності, зайнятості та економічному зростанню. У зв'язку з цим було визначено п'ять конкретних завдань. Незважаючи на те, що термін загальної транспозиції Третього енергетичного пакету минув, ефективне та послідовне впровадження Третього енергетичного пакету довелося поставити як окреме завдання. Крім того, і в цьому контексті Комісія спеціально розповіла про прийняття та впровадження мережевих кодів, про які більш детально буде розказано далі. Другим завданням для завершення роботи внутрішнього ринку стала транспозиція Директиви про заохочення використання енергії з відновлюваних джерел та імплементація Положення про безпеку постачання газу.

Що стосується інвестицій в енергетику, цілі включали швидку імплементацію транс'європейського регулювання енергетичної інфраструктури та прийняття переліку проєктів, що становлять спільний інтерес.

Всі ці цілі були підтверджені Європейською Радою в березні 2013 року, яка запропонувала Єврокомісії представити до червня 2014 року всеосяжний план зменшення енергетичної залежності Європейського Союзу, заснований на поглибленому огляді енергозабезпечення та безпеки Європейського Союзу [34].

У червні 2014 року Європейська рада визначила стратегічний порядок денний Європейського Союзу на наступні п'ять років. Визначеними пріоритетами були: робочі місця, зростання, конкурентоспроможність; Співка, яка захищає та розширює можливості громадян; Енергетичний союз з далекоглядною кліматичною політикою; Союз свободи, безпеки і справедливості; та ЄС як сильний глобальний гравець. Згідно з висновками Ради, геополітичні події, посилення глобальної енергетичної конкуренції та зміна клімату необхідні для того, щоб ініціювати перехід до Енергетичного Союзу, який як зазначила Єврокомісія, уособлює доступну енергію для підприємств та домогосподарств; енергетичну безпеку в усіх державах-членах та зелену енергетику у боротьбі з глобальним потеплінням.

Питання енергетики та внутрішнього ринку були розглянуті Єврокомісією на її засіданні у жовтні 2014 року. Заслужують на увагу цілі, визначені щодо енергетичного врядування в контексті Рамкової програми клімату та енергетики до 2030 року. Заплановано, що система управління базуватиметься на національних планах з відновлюваної енергетики та енергоефективності, здійснюватиме моніторинг ключових показників для вимірювання прогресу у сфері енергетики з метою розширення можливостей та можливостей споживачів та забезпечення прозорості інвестицій. Це також сприятиме координації між енергетичною політикою держав-членів та посилить регіональну співпрацю між державами-членами. Разом з тим, тут знову постає питання про розподіл компетенції між державами-членами та Європейським Союзом. Це відображено в пакеті Енергетичного союзу, враховуючи, що остання рамкова стратегія також спирається на кліматичні та енергетичні цілі до 2030 року.

Повідомлення Єврокомісії щодо Концепції Енергетичного Союзу було нарешті опубліковано 25 лютого 2015 року, в якому окреслено п'ять взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих аспектів стратегії Енергетичного Союзу. Її згода з Енергетичним Союзом та Комунікація Єврокомісії була висловлена Європейською Радою 19-20 березня 2015 року.

Під час заходів з енергетичної політики простежується шлях Європейського Союзу до ідеї лібералізації внутрішнього енергетичного ринку. Якщо в багатьох галузях лібералізація була переважно результатом внутрішніх процесів, то у сфері енергетики вона була пов'язана з активним законодавчим втручанням. Було прийнято три пакети законодавчих актів у сфері енергетики для лібералізації та руйнування структур монопольного ринку в державах-членах. Значними були також зміни, спричинені Лісабонським договором та подальшими законодавчими процесами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна побачити, що після початкового формування енергетичної політики, в основному з керів-

ними принципами, почалася нова ера з встановленням енергетичних цілей. На енергетичних ринках відбулися серйозні структурні зміни: ідея внутрішнього енергетичного ринку, зміни, викликані Лісабонським договором, все це посилювали.

Рамкова стратегія Енергетичного союзу суттєво впливає на елементи спільної компетенції між Європейським Союзом та державами-членами та існуючу європейську систему регулювання, зокрема на положення Третього енергетичного пакету. Крім того, рамкова стратегія включає низку питань, які вже були сформульовані Комісією кілька разів. Хоча заяви вказують на те, що Рамкова стратегія не має на меті створення нового Союзу, розмірковуючи над словами

Мігеля Аріаса Каньяте, виникає питання: якою мірою Рамкова стратегія Комісії в галузі енергетичного союзу спрямована на збільшення простору для маневру Комісії в рамках спільної компетенції та, можливо, на переосмислення певних елементів спільної компетенції розвитку і вдосконалення саме інституту відновлювальної енергетики на теренах Європейського Союзу.

На сьогодні важливим для нашої держави у світлі нових викликів та небезпек енергетичної кризи, актуальним є важливість детального опрацювання розвитку системи правового регулювання питання енергетики за законодавством ЄС з метою подальшої імплементації до вітчизняного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григорюцька І.І., Правове регулювання відновлювальної енергетики: європейський та український підходи. URL: <https://msd.oduvs.od.ua/index.php/msd/article/view/5>
2. Дроніна І.І. Нормативно-правове забезпечення розвитку відновлюваної енергетики в Україні URL: <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/public/article/view/210>
3. Кузьміна М.М. Окремі проблеми правового регулювання виробництва енергії з альтернативних джерел в умовах адаптації до права ЄС. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=5gMVf5IAAAAJ&citation_for_view=5gMVf5IAAAAJ:k_IJM867U9cc
4. Мельник В.М. Новели правового регулювання зеленої енергетики України. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1a245d42-ef8f-402b-a11b-f37ce76cfc87/content#page=962>
5. Тімашов В.О. Правове регулювання відновлювальної енергетики в умовах воєнного стану. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/311052>
6. Білоцький С.Д. Правове регулювання використання відновлюваних джерел енергії в рамках Європейського Союзу. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=2a4RVaQAAAAJ&citation_for_view=2a4RVaQAAAAJ:9yKSN-GCB0IC_
7. PRYSIAZHNIUK, Yurii. «Міжнародно-правове регулювання співпраці держав у галузі відновлюваної енергетики.» *University Scientific Notes* 6 (84) (2021): 187-196.
8. Пипяк, М. І. Напрями вдосконалення правового регулювання стимулів розвитку відновлювальної енергетики в Україні. *Підприємство, господарство і право.* -2017. -№ 10. -76-80.
9. Павліга А. В. *Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії в Україні.* URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0e472dd8-639d-435c-81fb-713d8a82e0d1/content>
10. Горошинський Б. Правове регулювання альтернативних джерел енергії. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0e472dd8-639d-435c-81fb-713d8a82e0d1/content>
11. Караханян К. М., Заверюха М. М. Міжнародно-правові аспекти розвитку водневої енергетики та місце України в цьому процесі. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права.* 2022. № 5. С. 72 – 76.
12. Платонова О. В. Приватне право в умовах війни: матеріали всеукр. наук. конф. (Одеса, 15 листоп. 2022 р.)/за заг. ред.: д. ю. н., проф. Є. Харитоновна, д. ю. н., проф. І. Давидової; НУ «Одеська юридична академія». Одеса. С. 251-254
13. Кишко-Єрлі О. Б. Інститут правового регулювання використання відновлюваних джерел енергії природоресурсного права України. *Часопис Київського університету права.* 2010. № 2. С. 251 – 254.
14. Energy Union: safe, sustainable, competitive and affordable energy for all Europeans URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_15_4497.
15. Communication from the Commission of 5 June 1974, „Towards a new energy policy strategy for the Community” COM(74) 550final/2. URL: <https://www.eupublishing.com/doi/full/10.3366/gels.2023.0091?widget=journaleditorialboard>
16. Council Resolution of 17 September 1974 concerning a new energy policy strategy for the Community Official Journal C 153. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31975Y0709%2801%29>
17. The energy programme of the European Communities. COM (79) 527 final, 4 October 1979. URL: <https://aei.pitt.edu/32880/>
18. The Development of an Energy Strategy for the Community. Communication from the Commission to the Council. Mandate of 30 May 1980. COM (81) 540 final, 2 October 1981. URL: <https://aei.pitt.edu/1508/>
19. Council Resolution of 16 September 1986 concerning new Community energy policy objectives for 1995 and convergence of the policies of the Member States OJ C 24. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/94bdfedf-fe28-4acc-990d-c7e2d5491b87/language-en>
20. The internal energy market. Commission working document. COM (88) 238 final, 2 May 1988. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7028d123-2934-4be9-86db-33f61ac2af4d/language-en>
21. The energy dependence of the European Union is an unavoidable issue. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsdccc310&language=en>
22. Заключний документ Гаазької конференції з Європейської енергетичної хартії. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_061#Text
23. The Energy Charter Conference Adopts Decisions on the Modernisation of the Energy Charter Treaty. URL: <http://www.encharter.org/index.php?id=7>
24. White Paper: An Energy Policy for the European Union. COM (95) 682 final, 13 December 1995. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bc335af2-4ed1-4690-8a0d-797613dbd5f0/language-en>
25. An energy policy for the european Union URL: http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/energy_white_paper_com_95_682.pdf
26. Green Paper - A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy (2006) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0105>
27. EUROPEAN COMMISSION: Energy and environment. Sector Inquiry. URL: <http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/>
28. EUROPEAN COMMISSION: Competition policy: The Commission's investigation into the energy sector confirmed the existence of serious competition problems. Press release IP/07/26, 2007. URL: https://epa.oszk.hu/02300/02363/00023/pdf/EPA02363_THEMIS_2015_jun_376-407.pdf
29. EUROPE 2020 Strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC2020>
30. FROM THE INSTITUTIONS AND BODIES OF THE EUROPEAN UNION ORIGINAL NOTICES URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2007/293/01&from=GA>
31. The results of the Hungarian presidency in the development of the common energy policy URL: http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozosegi_politikak&id=33
32. Communication from the commission to the European Parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions Energy Roadmap 2050. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0885:FIN:EN:PDF>
33. Council adopts its position on the 2015 EU budget URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/144587.pdf
34. The European Council and the Council of the European Union (2024 edition) URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/>